

Jong zijn zonder financiële sores

Wie een fout maakt, kan snel terug naar af

Initiatiefvoorstel

22 september 2021
Indiener: Miranda Florussen
GroenLinks

Inhoud

Inleiding	3
1. Voorkom schulden bij jongeren	4
2. Signaleer financiële problemen bij jongeren op tijd	5
3. Zorg voor expertise over jongeren	6
4. Meer saneren, juist bij jongeren	6
5. Bied nazorg	8
6. Zet ervaringsdeskundigheid in	8
Financiën	8
Bijlage	9

Inleiding

Wat is het probleem?

Steeds meer jongeren hebben problematische schulden. De afgelopen jaren is de situatie verergerd: tussen 2015 en 2020 is het aantal jongeren met schulden verdubbeld.¹ Daarmee stijgt het aantal jongeren dat in de schulden zit een stuk harder dan de rest van de bevolking, namelijk gemiddeld met 34.000 jongeren per jaar. Het BKR noemt deze trend zorgwekkend.

“Jongeren hebben minder vermogen dan andere leeftijdsgroepen en hebben vaker een flexibel arbeidscontract. Ze zijn financieel kwetsbaar. Schulden leveren daarbij ook stress en andere gezondheidsproblemen op.”
Peter van den Bosch, bestuursvoorzitter van Stichting BKR

Daarbovenop kwam de coronacrisis. Het laat zich niet lang raden wat het effect daarvan is geweest op de financiële situatie van jongeren.² Belangrijk om te weten is verder dat veruit de meeste jongeren met schulden óf geen stabiele thuissituatie óf ouders met weinig geld hebben. Of beide. Dus: degenen die al minder kansen hebben, lopen ook nog eens een groter risico om in financiële problemen te komen.³

Is dit ook een probleem in Nijmegen?

Cijfers die beschikbaar zijn, zijn landelijke cijfers. Zoals die hierboven genoemd zijn. Maar bijvoorbeeld ook: een op de vier mbo-jongeren van 18 jaar en ouder heeft betalingsachterstanden. Dit geldt dus ook voor Nijmegen. Sterker nog, Nijmegen is helaas meer dan gemiddeld gesegregeerd, wat betekent dat hier relatief veel gezinnen met lage inkomens wonen. Dat brengt een groter risico op financiële problemen mee bij de jongeren uit die gezinnen. Vaak krijgen zij op 18-jarige leeftijd te maken met de lasten van een volwassene, terwijl ze het inkomen hebben van een jongere. Kijkend naar andere steden⁴ waar wel cijfers voorhanden zijn, zitten we met een schatting van 5.000 jongeren met financiële problemen waarschijnlijk aan de voorzichtige kant.

Wat doen we goed?

Gelukkig weten we in Nijmegen al dat jongeren met schulden andere begeleiding en ondersteuning nodig hebben dan volwassenen. Bij JUST en Op Jezelf stromen per jaar elk zo'n 50 jongeren in en uit (zie schema hieronder). Bovendien hebben we het Jongerenlab waar Nijmeegse jongeren terecht kunnen met vragen en problemen op allerlei gebieden. Het Jongerenlab willen we een grotere rol geven in de preventie en schulddienstverlening aan jongeren.

		2018	2019	2020
Just	Nieuwe zaken	40	40	43
	Afgesloten zaken	57	55	50
Op jezelf	Nieuwe zaken	66	75	63
	Afgesloten zaken	55	78	63

2019:

Bureau Schuldhulpverlening 13% van de cliënten 'jongere'.
Financieel Expert in de Wijk is dat 9 %.

2020:

Aanvragen schuldhulpverlening van Bureau Schuldhulpverlening 13 % van de cliënten jonger dan 27.
Aanmeldingen Financieel Expert in de Wijk is dat 14 % jonger dan 27.

¹ <https://www.bkr.nl/nieuws/2020/7/hoe-jongeren-steeds-meer-in-de-schulden-belanden/>

² <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2329308-jongeren-acuut-in-geldproblemen-door-coronacrisis>

³ <https://www.nibud.nl/beroepsmatig/jongeren-en-schulden/>

⁴ <https://www.gelderlander.nl/arnhem/snellere-en-betere-hulp-voor-5-000-jongeren-met-schulden-in-arnhem~ad34c972/>

Wat stellen we voor?

We hebben op dit moment géén preventiebeleid specifiek gericht op jongeren, behalve een beperkt aantal scholen waar voorlichting gegeven wordt door MoneyWays. Het doel van dit initiatiefvoorstel is daarom om een samenhangend pakket maatregelen in te voeren waarmee voorkomen moet worden dat jongeren in financiële problemen komen. En als het dan toch misgaat, de ontstane schuld klein te houden én ervoor zorgen dat ze zo snel mogelijk een nieuwe start kunnen maken. Dit voorstel beschrijft een consistente opbouw van maatregelen vanaf de allereerste preventie tot en met de begeleiding ná een hulpverleningstraject. Specifiek voor jongeren.

In Nijmegen vinden we dat je een tweede kans verdient. Juist als je eerste kans van slagen in de maatschappij al minder groot was dan voor veel anderen. GroenLinks wil dat we ons als gemeente tot het uiterste inspannen om de kans zo groot mogelijk te maken dat je in Nijmegen op een financieel gezonde manier volwassen wordt. Zodat je jezelf en alle mensen om je heen kunt laten zien wat je écht waard bent.

De raad geeft het college opdracht om:

- de plannen die in dit initiatiefvoorstel worden beschreven voor het voorkomen en oplossen van problematische schulden bij jongeren kaderstellend te laten zijn voor de actualisatie van het Beleidsplan Financiële Dienstverlening en Schuldhulpverlening.

1. Voorkom schulden bij jongeren

Huurtoeslag aanvragen, zorgtoeslag aanvragen, belasting terugvragen als je een bijbaantje hebt naast studie of school, dat weet je allemaal niet vanzelf. Bovendien vragen veel jongeren onterecht geen bijstand aan. Een derde (!) van de bijstandsgerechtigde huishoudens laat een uitkering lopen. Vooral veel jongeren dus.⁵

“Vooral het hoge niet gebruik onder huishoudens met een huishoudlid in de leeftijd van 18 tot en met 26 jaar valt op: circa 70%.”

Uit: onderzoek naar niet-gebruik Algemene Bijstand door Min van SWZ, 30 april 2021⁶

Te algemene campagne

Het college ziet het belang van preventie. Dat zien we aan de campagne ‘Geldzorgen? Samen komen we eruit’. De huidige campagne is gericht op de brede Nijmeegse bevolking. Maar een spin-off specifiek gericht op jongeren zou veel effectiever zijn voor deze doelgroep.

⁵ https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/eenderde-van-uitkeringsgerechtigde-huishoudens-laait-bijstand-lopen~bda7140/?utm_source=VK&utm_medium=email&utm_campaign=20210617%7Clunch&utm_content=170.000%20huishoudens%20laten%20uitkering%20lopen%20terwijl%20ze%20er%20wel%20recht%20op%20hebben%20&utm_term=173104&ctm_ctid=137b145942f56398eecbf67ebf9d68af

⁶ <https://www.inspectieszw.nl/publicaties/publicaties/2021/06/16/niet-gebruik-van-de-algemene-bijstand>

Te weinig op scholen

Verder zijn scholen natuurlijk dé plek waar je alle jongeren kunt bereiken. MoneyWays is een landelijk armoede- en schuldenpreventieprogramma. Het is bewezen effectief en is ontwikkeld in opdracht van het ministerie van SZW⁷. Het wordt ingezet op een aantal scholen in Nijmegen. De gemeente geeft aan MoneyWays een budget – dus aantal klassen - door waarna MoneyWays bij scholen gaat werven tot dat maximum bereikt is. Het afgelopen half jaar ging het om 20 klassen verspreid over 4 scholen. Het komende half jaar kunnen er nog 32 klassen ‘bediend’ worden. De voorlichting wordt gegeven op de scholen die reageren op de werving van MoneyWays. Er is dus geen stedelijke dekking of coördinatie vanuit de gemeente. Er zijn ook andere lesprogramma’s en organisaties die voorlichting geven op scholen. De gemeente moet toezien op goede voorlichting aan elke scholier. Daarbij blijken ouderbetrokkenheid en inbedding in het bestaande lesprogramma belangrijk⁸.

Risicomoment: 18^e verjaardag

Gelukkig weten we precies waar het eerste grote risicomoment zit: op je 18^e verjaardag. Andere gemeenten, zoals de gemeente Almere, sturen jongeren voor hun 18^e een kaart, e-mail of brief om hen voor te bereiden op specifieke financiële uitdagingen. Het Almeerse experiment was succesvol, maar wees uit dat die kaart niet te kort voor je 18^e verjaardag moet binnenkomen. Het advies is om daar drie maanden van te maken. Ook in Amsterdam krijgen sinds januari alle jongeren die achttien jaar worden een verjaardagskaart met een handig overzicht van zaken waaraan ze moeten denken. Ouders ontvangen vanaf deze maand ook een brief met tips en informatie over de financiële veranderingen wanneer hun kind achttien wordt. Belangrijk in dat contactmoment is dat we jongeren niet alleen wijzen op hun plichten, maar ook op hun rechten.

“In Nederland maken 170 duizend huishoudens geen gebruik van een bijstandsuitkering, terwijl ze er wél recht op hebben. Dit komt neer op 35 procent van de bijstandsgerechtigde huishoudens. Het gaat vooral om jongeren en mensen met een inkomen onder de bijstandsnorm.”

Uit: Volkskrant.nl

De raad geeft het college opdracht om:

- *de Geldzorgen-campagne doelgroepgericht aan te pakken en deels te ontwerpen voor jongeren in het algemeen en als speciale risicogroep. Denk aan communicatiestijl, benadering, mediumkeuze en inzet van rolmodellen;*
- *in overleg met de Nijmeegse schoolbesturen en het ROC ernaar te streven dat alle Nijmeegse tieners financiële voorlichting krijgen, bijvoorbeeld via MoneyWays of een soortgelijk instituut/programma met vergelijkbare doelen, werkwijze en bewezen resultaten;*
- *alle Nijmeegse inwoners van bijna 18 via een persoonlijk bericht te wijzen op komende financiële uitdagingen en verplichtingen. En hen bovendien te wijzen op de mogelijkheid om een bijstandsuitkering aan te vragen.*

2. Signaleer financiële problemen bij jongeren op tijd

Jongeren hebben andere ‘standaard’ schuldeisers dan volwassenen. Vaak zijn het zorgverzekeraars en telefoonproviders. In Nijmegen zetten we al in op vroegsignalering. Wat GroenLinks betreft doen we daarin voor jongeren een stapje extra. Dat betekent dat we extra afspraken willen maken met de partijen waar jongeren vaak schulden opbouwen. Maar ook dat we onze jongerenwerkers willen inzetten om ‘outreaching’ en daadkrachtig te reageren op de signalen die binnenkomen.

⁷ <https://www.diversion.nl/updates/moneyways-maakt-geldzaken-bespreikbaar-met-jongeren-evaluatie-in-opdracht-van-ministerie-van-szw/>

⁸ https://www.divosa.nl/sites/default/files/onderwerp_bestanden/preventiebundel.pdf (blz 36)

De raad geeft het college opdracht om:

- *uit te zoeken of er naast zorgverzekeraars en telefoonproviders nog typische schuldeisers zijn en met deze partijen afspreken dat ze (1) in hun communicatie wijzen op risico's van schulden en op hulp en budgetcoaching door de gemeente en (2) nog eerder dan volgens huidige afspraken signalen doorgeven aan de gemeente;*
- *jongerenwerkers langs laten gaan bij de adressen die uit de vroegsignalering naar voren komen.*

3. Zorg voor expertise over jongeren

Als gemeente werken we doelgroepgericht. We hebben daarom specifieke ondersteuning ingericht voor jongeren. Bijvoorbeeld het JongerenLab. We hebben zelfs een project en een team dat zich richt op ondersteuning van jongeren met financiële problemen: Op Jezelf en JUST. Terecht, want jongeren zijn qua mindset, levensfase, toekomstperspectief en ontwikkelmogelijkheden anders dan volwassenen. Ook gelden voor hen andere regels, zoals een zoekperiode voorafgaand aan bijstandverlening. Dit brengt meer risico's op schulden met zich mee.

GroenLinks wil dat ook in de preventieve gemeentelijke voorzieningen jongeren op het netvlies van professionals staan. Vooral als we voor jongeren speciale voorzieningen inrichten – zie hieronder bij punt 4 – moeten professionals die zich bezighouden met geldzaken daar goed van op de hoogte zijn.

De raad geeft het college opdracht om:

- *ervoor te zorgen dat de expertise die aanwezig is bij de 'jongerenprofessionals' wijder te verspreiden onder professionals in de wijk, te beginnen bij de financieel expert in de wijk en de budgetcoaches van FIX.*

4. Meer saneren, juist bij jongeren

Het kabinet geeft in de kamerbrief van sept 2020⁹ al aan dat 'nieuwe doelgroepen' voor schuldhulpverlening zijn ontstaan, waaronder jongeren. In diezelfde kamerbrief geeft het kabinet aan dat we meer moeten inzetten op schuldsanering. Ook de NVVK (landelijke branchevereniging voor financiële hulpverleners) onderschrijft dat.¹⁰

Er wordt weinig gesaneerd

Gemeenten verwijzen mensen met schulden echter niet gauw door naar de WSNP (Wet schuldsanering natuurlijke personen). In de Divosa (Landelijke vereniging directeuren sociale zaken) Benchmark Armoede & Schulden zien we dat ook: van alle mensen die in 2018 [recentere cijfers opgevraagd] gemeentelijke schuldhulp kregen, belandde slechts 4% in de WSNP. Wel verlaat maar liefst 93% van de mensen de WSNP schuldenvrij.

⁹ Kamerbrief apart meegezonden. En hier te vinden:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/09/23/uitwerking-aanvullend-sociaal-pakket>

¹⁰ uit: gesprek met Geert van Dijk, directeur NVVK

WSNP niet geschikt voor jongeren

Een specifiek probleem voor jongeren in de Wet op de Schuldhulpverlening is dat daarin een inspanningsverplichting zit om zo snel mogelijk af te lossen. Voor jongeren is dit niet altijd de verstandigste weg. Omdat beter eerst een opleiding afgemaakt kan worden bijvoorbeeld. Uit onze gesprekken met jongeren en hulpverleners blijkt dat het aflossen van schulden ook in Nijmegen nog steeds prioriteit heeft: je wordt geacht om 38 uur in de week te werken om je schulden af te lossen. Vrijwilligerswerk, mantelzorg en zelfs een opleiding vallen niet in die 38 uur. Het is werken, in welk baantje dan ook, tot de schuld weg is. Voor jongeren moet dit anders.

Nijmegen moet, net als andere steden, meer inzetten op schuldsanering bij jongeren

GroenLinks wil schuldsanering over de hele linie – dus voor iedereen - vaker én sneller inzetten. Dat is een ingrijpende omslag in beleid en uitvoering. Laten we beginnen bij de jongeren.

"De instroomprocedure bij schuldsanering duurt inderdaad vaak veel te lang. Als het de gemeente lukt om dat sneller te doen, zou dat geweldig zijn."

Nadja Jungmann, lector schulden en incasso, Hogeschool Utrecht

In verschillende gemeenten – ook in Nijmegen, met JUST - zijn er al projecten gestart om problematische schulden bij jongeren aan te pakken. Waar we in Nijmegen inzetten op begeleiding bij aflossing, worden in trajecten bij andere gemeenten de schulden van de jongeren overgenomen van de schuldeisers, zodat de jongere nog maar één schuldeiser heeft en kan werken aan de toekomst. Door het volgen van een opleiding kan dan ook een deel van de schuld worden kwijtgescholden. Die voorbeelden van andere gemeenten zijn opgenomen als bijlage 1.

De raad geeft het college opdracht om:

- *in schuldhulptrajecten met jongeren als eerste optie schuldsanering te overwegen als het gaat om een jongere met problematische schulden.*
- *jongerenprofessionals (o.a. het JUST-team) te betrekken bij het opstellen van voorwaarden en faciliteiten speciaal voor jongeren: een Nijmeegse Tweedekans-aanpak.*
- *in overleg met de Gemeentelijke Kredietbank een financieringsvorm te kiezen die laagdrempelig en eenvoudig toepasbaar is en te onderzoeken of daarvoor het landelijk waarborgfonds kan worden ingezet dat in de kamerbrief van sept 2020 werd aangekondigd;*
- *kosten van extra opleidingen voor jongeren te betalen uit de middelen die via het aanvullend sociaal pakket aan Nijmegen worden toebedeeld voor het laten doorleren van kwetsbare jongeren (landelijk 263 mln, zie kamerbrief sept 2020).*

5. Bied nazorg

Het blijkt voor veel mensen, zeker ook jongeren, moeilijk om hun financiële zaken op orde te houden nadat ze schuldhulpverlening hebben gehad of onder bewind hebben gestaan. Dit bleek ook uit een recente evaluatie die de gemeente Hilversum deed¹¹. Zij gaan nu over tot verplichte budgettraining en beheer. GroenLinks zou graag initiatieven zien voor nazorg en eventuele blijvende begeleiding. Om terugval te voorkomen.

De raad geeft het college opdracht om:

- *nazorg te organiseren en aan te bieden aan jongeren die (bijna) schuldevrij zijn;*
- *hiervoor gebruik te maken van ervaringsdeskundige 'buddy's'.*

6. Zet ervaringsdeskundigheid in

Nijmegen waardeert ervaringsdeskundigheid. Bij alle voornoemde fases van de schuldhulpverlening voor jongeren is ervaringsdeskundigheid onmisbaar: van het meedenken over de preventieve voorlichtingscampagne tot het bieden van nazorg.

Arnhem zet bijvoorbeeld schuldhulp-buddy's in via het project Oprécht, maar in Nijmegen hebben we het Jongerenlab al. Dat is de thuisbasis, de spil in het netwerk van jongeren die hulp vragen en aanbieden. Wat GroenLinks betreft speelt het Jongerenlab een belangrijke rol in het organiseren van de inzet van ervaringsdeskundige jongeren.

De raad geeft het college opdracht:

- *om het JongerenLab een coördinerende en wervende rol te geven in het bouwen van een netwerk van ervaringsdeskundige jongeren die andere jongeren willen ondersteunen bij het voorkomen van financiële problemen;*
- *geld vrij te maken in het programma Welzijn om hiervoor een vrijwilligersvergoeding te kunnen uitkeren aan deze ervaringsdeskundigen.*

Financiën

Dit voorstel is vooral inhoudelijk van aard. Vooral nog verwachten we dat de nieuwe aanpak binnen de bestaande formatie geïmplementeerd kan worden. Ook gaan we ervan uit dat de Gemeentelijke Kredietbank voldoende faciliteiten biedt voor het aanzienlijk vaker saneren van schulden. Daarnaast heeft u in het voorstel kunnen lezen dat voor sommige specifieke voorstellen landelijke gelden beschikbaar zijn. Tot slot benadrukken we nog dat problematische schulden bij jongeren de maatschappij op lange termijn veel kosten. Niets doen is dus duur. De beperkte kosten die aan sommige aspecten van dit plan – zoals een communicatiecampagne en meer voorlichting op scholen – verbonden zijn, betalen zich op lange termijn ruimschoots terug.

¹¹ <file:///gn.karelstad.nl/Documenten/woudg0/My%20Documents/Downloads/Evaluatie%20schuldhulpverlening.pdf>

Bijlage 1

Voorbeelden van gemeenten waar schuldsanering een belangrijk instrument is in de dienstverlening aan jongeren met problematische schulden.

- [Jongeren Schuldenvrije start \(gemeente Amsterdam\)](#) neemt schulden van jongeren over, zodat zij kunnen werken aan hun toekomst. De jongere betaalt naar draagkracht de restschuld terug aan de gemeente en krijgt tussentijds bedragen kwijtgescholden als hij/zij zich inspant voor het vinden van werk of een opleiding.
- [Jongeren Perspectieffonds \(gemeente Den Haag\)](#) stelt niet de schuld maar het toekomstperspectief van jongeren centraal. Er wordt gewerkt aan het zo snel mogelijk 'schuldenzorgvrij' maken van jongeren door schuldeisers een saneringsbedrag te bieden. Daarnaast krijgt een jongere een trajectbegeleider die hem of haar begeleidt naar werk of school. Ook de gemeenten Rotterdam, Almere en Arnhem zijn gestart met een pilot van het Jongeren Perspectieffonds.

"Het concept 'Jongerenperspectieffonds' levert in meerdere gemeenten mooie resultaten op. In Den Haag bijvoorbeeld, dat het JPF ontwikkelde, bespaarde de gemeente 22.000 euro per jongere op kosten die anders gemaakt hadden moeten worden. Jongeren krijgen meer zelfvertrouwen, 95 % slaagt erin nieuwe betaalachterstanden te voorkomen, en in Den Haag stroomde 49 % van de deelnemende jongeren uit de bijstand. Jaarlijks maken 150 jongeren daar gebruik van het JPF. Landelijk werken inmiddels 15 gemeenten met het concept, waarbij ze er soms zelf een andere naam aan geven."

Van: https://www.nvvk.nl/page/1439/2021/06/16/Schuldhelp-voor-jongere-vraagt-brede-blik?utm_source=mailing&utm_medium=email&utm_campaign=nvvk-jaarcijfers-tonen-noodzaak-overheidssteun

- [Jongerenfonds \(gemeente Utrecht\)](#) helpt jongeren hun financiën weer op orde te krijgen, zodat zij weer verder kunnen met hun studie, het zoeken naar een baan of andere dagbesteding. Hiervoor verstrekt het fonds leningen en koopt hiermee de schulden van de jongeren bij de schuldeisers af. Zo kan de jongere zijn schulden aflossen. <https://nos.nl/artikel/2375702-utrecht-verkort-schuldsanering-en-betaalt-zelf-tot-1000-euro-aan-schuldeisers>
- [NewFuture \(gemeente Haarlem\)](#) gaat bij problematische schulden van jongeren (tot 27 jaar) in onderhandeling met de schuldeisers en koopt de schulden af. Vanaf dat moment heeft de jongere nog maar één schuldeiser, namelijk de gemeente. De jongere kan over een periode van 3 jaar de schuld afbetalen bij de gemeente. Ook werkt de jongere aan een toekomstplan en financiële vaardigheden.